

Kantelu oikeuskanslerille ”lakikirjan” käytöstä ministerien vakuutuksissa

Viranomainen, jonka menettelyä arvostelen: Valtioneuvoston kanslia; erityisesti asian esittelijänä ja (ilmeisestikin) kaavojen esilukijana toiminut alivaltiosihteeri Timo Lankinen.

Toimenpide, jota pidän virheellisenä: Valtioneuvoston yleisistunnossa to 6.6.2019 ensin esilukijasta katsoen vasemmalla kuusi ministeriä yhdessä vanhoi virkavalan ja antoi tuomarinvakuutuksen suomeksi ja sitten yksi ruotsiksi; esilukija pyysi heitä ensin asettamaan kaksi sormea (avatulle) Raamatulle ja sitten kaksi sormea (sen viereiselle, avatulle) ”lakikirjalle”. Tämän jälkeen esilukijasta katsoen oikealla kolme ministeriä antoi yhdessä virka- ja tuomarinvakuutukset suomeksi ja sitten yksi ruotsiksi. Esilukija pyysi virka- ja tuomarinvakuutukset suomeksi antavia vain asettamaan lakikirjan ääreen mutta ne ruotsiksi antavaa asettamaan kaksi sormea lakikirjalle. Ainakin jälkimmäinen ”lakikirja”, mutta varmaan edellinenkin, oli valtioneuvoston verkkosivun videotallenteesta ennen kirjan avaamista nähtynä *Suomen Laki I* (kustantaja Alma Talent Oy), ei siis esimerkiksi *Otavan lakikirja* (1998), jollaisen itse omistan, mutta ei myöskään aikoinaan jokaiseen kotitalouteen jaettu eduskunnan kanslian julkaisema vihkonen *Suomen perustuslaki* (2000).

Miksi kuvaamani toiminta on mielestäni virheellistä? Mikään laki tai asetus ei ole koskaan säätänyt minkään ”lakikirjan” käytöstä virka- tai tuomarinvakuutus annettaessa ja jopa sormien asettamisesta sille, saati yksilöinyt käytettävää lakikirjaa. Tasavallan presidentti ja eduskunnan puhemies sekä varapuhemiehet antavat vakuutuksensa vailla mitään kirjayhteyttä. Taannoin yhdessä käräjäoikeusjutussa todistajanvakuutus annettiin muistaakseni pelkkänä puheena. Kun itse matematiikan assistentin virkaan valittuna kieltäydyin 1980-luvun puolivälissä virkavakuutuksen antamisesta sen tuolloisen militaristisen sisällön vuoksi, mistään lakikirjasta ei kuitenkaan ollut puhetta — tai sellainen olisi kenties vain antanut lisäsyyn kieltäytymiseeni.

Ministerien tapauksessa kyseistä lakikirjakäytäntöä ei ilmeisesti ole tätä ennen harjoitettu kuin korkeintaan 12.2.2018 yhden ministerin vannonessa virkavalan ja antaessa tuomarinvakuutuksen. Virka- ja tuomarinvakuutukset eivät kaipaa lakikirjarekvisiittaa, joka onkin niille asiaton. Esilukijan olisi riittänyt pyytää virka- ja tuomarinvakuutuksen antavia asettamaan hänen oikealle puolelleen hänen lähelleen — paremman kuuluvuuden vuoksi. Ilmeisesti lakikirjan käyttö oli keksitty, jotta olisi päästy siitä hankaluudesta, että esilukijan olisi virkavalan vannomisen päätyttyä pitänyt pyytää valan vannoneita ottamaan sormensa pois Raamatulta ja että sitten virkamiehen

olisi pitänyt käydä noukkimassa Raamattu pöydältä. Olisihan ollut todella asiatonta, jos tuomarinvakuutuksen antamisen ajaksi jonkun sormet olisivat unohtuneet Raamatulle tai kukaan Raamatun äärelle. Mutta esilukijan olisi riittänyt pyytää virkavalan vannoneita vain siirtymään lakikirjan eteen tuomarinvakuutuksen antamista varten. Nyt ilmeisesti kahden sormen asettamista lakikirjalle pyydettiin, jotta tulisi mahdollisimman pieni ero virkavalan vannomiseen. Toimittiin siis uskonnollisen valan ehdoin.

Käytännöstä joutuivat nyt kärsimään virka- ja tuomarinvakuutukset antaneet. Kolme nämä vakuutukset suomeksi antanutta olivat *Iltalehden* edestä otetun valokuvan mukaan omatoimisesti asettaneet kaksi sormeaan lakikirjalle. He olivat ilmeisesti jännittävässä tilanteessaan hölmösti harhautuneet tässä seuraamaan seitsemää edeltäjäänsä eikä vain noudattamaan esilukijan käytännöllistä pyyntöä lakikirjan ääreen asettumisesta. Se koitui heidän häpeäkseen, sillä lehtikuvissa heitä kuvailtiin virkavalan (tai ”ministerinvalan”) vanhojiksi. Sen puolesta, että esilukija esitti juuri tällaisen järkevän pyynnön tarkoituksellisesti, kertoo myös se, että virkavakuutuksen sanelussaan hän puhui nykytilanteen mukaisesti perustuslaista yksikössä eikä vakuutuksen vuonna 1987 säädetyn kaavan mukaisesti perustuslaeista monikossa.

Kuitenkin siis esilukija pyysi viimeistä vakuutusten antajaa asettamaan kaksi sormeaa lakikirjalle. Oliko hän täten sittenkin erehtynyt etukäteen päätetystä oikeasta käytännöstä kolmen edellisen ministerin osalta ja muistanut varsinkin nähtyään heidän sormensa lakikirjalla, kuinka tuli menetellä? Vai harhautuiko hän päinvastoin noiden kolmen sormet lakikirjalla nähtyään pyytämään tarpeettomasti neljättäkin asettamaan sormet lakikirjalle? Olipa asianlaita kumpi vain, käytäntö oli taas haitaksi tuolle neljännellekin ministerille, joka nyt lehtikuvissa näyttäyty valan vanhojalta.

Esilukijan sekoilu osoittanee myös, että käytäntö on todellakin uusi ja vakiintumaton. Tällainen sekoilu on itsessään virheellistä virkamiehen toimintaa. Itse käytäntö on huonosti harkittu ja lakeihin perustumattomana virheellinen.

Lakikirja pöydällä ja sormet lakikirjalla (avatulla, jotta sille sopisi useamman sormet?) on käytäntö, joka on keksitty vain puolustamaan ministerille uskonnollista virkavalaa ja sen vannomista kaksi sormeaa Raamatulla. Käytännön matkiminen kaksi vakuutusta antavalle ministerille ei olisi mitään tasapuolisuuden tavoittelua, vaan kyseessä olisi näiden ministerien saaminen mukaan tukemaan uskonnollista valaa.

Lakikirjakäytäntö sotkee yhä enemmän julkisen sanan uutisointia tapahtumasta ja tekee siitä yhä syrjivämpää ja harhaanjohtavampaa vakuutukset antavien ja silloin myös julkisen vallan sekulaariutta ajavien kannalta.

Viimekätinen syy on tietysti uskonnollinen virkavala. Olisi siirryttävä yhteen suppeaan, yksinomaiseen ministerin juhlalliseen vakuutukseen.

Kanteluni Raamatun käytöstä virkavalassa. Kantelin su 16.9.2018 oikeuskanslerille oikeudettomasta Raamatun käytöstä virkavala vannottaessa. Vastausta ei ole kuulunut, mutta hyvin mahdollisesti asia on ratkaistu tai ratkaistaan juuri näinä päivinä, ja tällöin arvatenkin negatiivisesti ministerien äskettäisten virkavalojen valossa. Mutta voi siis kysyä uudelleen, miksi virkavala, joka puhuu yleisesti vain ”kaikkivaltiaasta ja kaikkitietävästä Jumalasta” yksilöimättä muutoin mitään erityistä uskontoa, on liitetty Raamattuun. Miksi Raamatulla on yksinoikeus? Miksi esimerkiksi valtakirkkoon kuuluva, joka sanoo uskovansa johonkin jumalaan, mutta ei välttämättä Raamatun opettamaan, joutuisi paljastamaan tämän vakaumuksensa ilmaistessaan halunsa vanna vala ilman Raamattua?

Ministerit vannoivat suomenkielisen virkavalansa niin, että he ensin erikseen nimensä lausuttuaan yhdessä sanoivat lupaavansa ja vannovansa kaikkivaltiaan ja kaikkitietävän Jumalan edessä. Ilman Raamatun käyttöä olisi siis ollut mahdollista, että siinä olisi harjoitettu (tai tunnustettu) samanaikaisesti eri uskontoja joidenkin omantunnon vastaisesti. Mutta oikea korjaus olisi luopua tyystin uskonnollisesta virkavalasta. Ja tällöin myös lakikirjasta virka- ja tuomarinvakuutukset annettaessa.

Ministerin juhlallinen vala ja vakuutus. Johduin tekemään tämän kanteluni virkavakuutuksesta, paitsi pohdittuani ministerien virkavalaa ja -vakuutusta sekä tuomarinvakuutusta, myös muisteltuani edellisen hallituksen rauennutta yritystä säätää ministerille yksi ainoa vala ja yksi ainoa vakuutus. Hallituksen esitykseen (HE 84/2018 vp) taas oli johtanut apulaisoikeuskanslerin päätös 11.7.2017 (OKV/1107/2017; OKV/1152/2017), jonka hän oli lähettänyt tiedoksi valtioneuvoston kanslialle, oikeusministeriölle ja valtiovarainministeriölle. Siksi lähetän tämän kanteluni myös tiedoksi samoille tahoille.

Kantelija:

matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi

Tiedoksi sähköpostitse:

Valtioneuvoston kanslian kirjaamo, kirjaamo@vnk.fi
Oikeusministeriön kirjaamo, oikeusministerio@om.fi
Valtiovarainministeriön kirjaamo, valtiovarainministerio@vm.fi